

УДК 372

Олександра СОКОЛОВСЬКА

доктор філософії в галузі освіти, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв, Україна

РОДИНА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті висвітлюються теоретичні основи формування творчої особистості дитини дошкільного віку, виокремлюються чинники формування творчої особистості. Розглядаються проблеми формування творчої особистості дитини дошкільного віку. Розкривається роль родини у формуванні творчої особистості дитини дошкільного віку. Вказується на зв'язок з такими якостями особистості як вигадка, оригінальність, ініціативність, працездатність, творчість. Аналізуються чинники зовнішнього середовища, що можуть впливати як позитивно так і негативно на розвиток особистості. Окремо розглядаються чинники родинного середовища, що зумовлюють розвиток творчості дітей. Підкреслюється точка зору вітчизняних науковців, які вважають основною умовою формування творчої особистості створення умов в родині. Окремо розглядаються чинники родинного середовища, що зумовлюють високі показники творчості.

Ключові слова: родина, чинники, формування, творчість, творча особистість, дитина старшого дошкільного віку.

На сучасному етапі розвитку освіти однією з важливих проблем постає питання формування творчої особистості дитини дошкільного віку. В сучасних концепціях дошкільного виховання зазначено, що дошкільний вік відзначається найбільш фізичним і психологічним розвитком дитини, а також закладаються основи творчої особистості. Ми підтримуємо думку А. Макаренка, який зазначав, що головні риси характеру дитини проявляються в дошкільному віці [8]. З перших днів народження дитини саме родина впливає на її розвиток та становлення в навколишньому світі, тому на батьків покладається основний обов'язок – формування творчої особистості.

Аналізуючи історико-педагогічний досвід другої половини ХХ століття, ми дійшли висновку, що проблема формування творчої особистості дитини дошкільного віку набула великого значення та розглядалась у працях багатьох видатних педагогів минулого (Е. Аркін, Л. Артемова, Г. Ващенко, Д. Дзінтере, Л. Загик, С. Злочевський, В. Котирло, Л. Островська, Т. Поніманська, Г. Рибак, М. Рябухін, А. Степанова, О. Сугак, В. Сухомлинський та інші). Вони наполягали на тому, що основи формування творчої особистості закладаються у дошкільному віці. У цій статті вважаємо за потрібне звернутися до досвіду висвітлення родинного виховання дітей дошкільного віку та аналізу цієї проблеми педагогами другої половини ХХ століття.

Виховний вплив родини на дитину унікальний, всеохоплюючий, сталий за інтенсивністю і

результативністю. Він здійснюється безперервно, одночасно охоплюючи всі сторони формування творчої особистості, триває багато років, ґрунтується на стійкості контактів. Родинне виховання на всіх історичних етапах було й залишається тією складовою загальної системи формування творчої особистості, що викликає завжди постійний інтерес у науковців. Для вчених, виховання дитини в родині мало першочергове значення вже тому, що від цього залежить в подальшому поява і передача загальнолюдських, національних, сімейних, духовних цінностей.

Родина до ХІХ століття розглядалась як провідна складова суспільства, його прообраз розвитку. Це сприяло тому, що родина, виховання дітей у родині порівняно давно стали об'єктом вивчення, особливо у працях К. Ушинського, П. Лесгафта Ф. Каптерева, Л. Толстого та інших.

У наш час в Україні, як і у світі загалом відбувається перехід від уяви про родину як осередку суспільства до розуміння її самоцінності. Раніше *родина* була основою суспільних цінностей, сьогодні – основою цінностей родини.

Слід зазначити, що сьогодні родина в нашій країні переживає не кращий період. Є певні проблеми в родині, що негативно впливають на сімейну педагогіку: погіршення матеріального стану родини, зростання кількості неповних сімей, зниження народжуваності, відходження сім'ї, падіння авторитету батьків.

У зв'язку з цим актуальною є проблема посилення уваги до питань виховання дітей у ро-

дині. Одним із шляхів розв'язання такого стану речей є звернення до історичних традицій, до практики сімейного виховання української родини; аналіз теоретичних положень сімейної педагогіки відомих учених і психологів. На особливу увагу заслуговують питання – як саме теоретичні положення впливали на практику виховання дітей у родині в різні історичні періоди розвитку України. На виховання дітей у родині впливали: народна педагогіка; наукові положення, обґрунтовані вітчизняними і зарубіжними педагогами, психологами, які в своїх працях висвітлювали проблеми родинних відносин в ній, все те позитивне і негативне, що впливало на життя в родині та виховання дітей дошкільного віку. Відомі науковці стверджують, що сім'я є позитивним чинником розвитку творчої особистості.

В своєму дослідженні ми виходимо з того, що структура родини – це її склад, сукупність взаємостосунків, єдність та функціонування. Не викликає сумніву положення про те, що діти можуть повністю розвивати і виявляти творчість за умови підтримки родини. Це стає особливо зрозумілим, якщо порівняти досягнення дітей, які виховувались у повних родин, з дітьми, що вирости сиротами. Природно, що гірші умови, в яких виростає дитина, то більше відхиляється від норм його розвитку.

«Люди, які не мали в дитинстві батьківської і сімейної любові з віком ставали нещасливими. Недаремно вдівство і сирітство здавна вважали великим і непоправним горем. Образити сироту чи вдову означало здійснити один із самих смертельних гріхів. Підростаючи і становлячись на ноги, сироти ставали звичайними мирянами, але рана сирітства ніколи не заростала в серці кожного з них» [2, 112].

Відомий вчений І. Кон указує на те, що значення родини як первинної складової суспільства і важливого чинника соціалізації важко переоцінити. Твердження про втрату значення родини на сьогодні безпідставні і не враховують головних обставин: тільки безпосередня батьківська ласка і душевне тепло, піклування можуть зіграти душу особливо у перші роки життя; саме в родині здійснюється контакт не тільки дітей і батьків, дітей і дорослих, але і дітей різного віку і статі між собою. Саме в родині діти звикають до складного життя дорослих. І. Кон звертає увагу на те, що без батьківської уваги, діти відстають у загальному розвитку від своїх однолітків. На його думку, це пов'я-

зано з тим, що вони практично ізольовані від відвертих розмов, роздумів і аналізу життєвих ситуацій дорослих. У подальшому у них виникають труднощі з появою окремих, раніше не відомих сторін життя і стосунків між людьми (наприклад, стосунки між дорослими на роботі); батьківські почуття і піклування про дітей – природні людські почуття, що збагачують індивіда як особистість [3].

Важливе значення в системі родинного виховання посідають питання моделі родин, які включають: склад сім'ї, а також функціонування сім'ї, де важливим є: стосунки між батьком і матір'ю та їх вплив на виховання дітей, роль матері у вихованні дітей, роль батька у вихованні дітей.

На наш погляд, результативність родинного виховання визначається тим, наскільки діти самостійно володіють досвідом людського життя і здатні приймати зміни, що відбуваються в суспільстві, створювати новітні технології.

Проблема формування творчої особистості дитини дошкільного віку була і залишається в центрі уваги багатьох учених (О. Авраменко, Н. Бодаренко, Н. Гавриш, М. Головка, О. Кузьміна, Т. Кунько, О. Малигіна, М. Савченко та ін.), які продовжують вивчати питання творчості. Наукові праці педагогів, психологів сучасності дозволяють нам визначити актуальність та пріоритетність питання, звертаючись до досвіду вивчення проблеми формування творчої особистості дитини в родині.

На думку вчених, це відкриває перспективні можливості для формування та розвитку передумов активної та творчої майбутньої виробничої діяльності особистості. Саме творча особистість сприятиме бурхливому соціальному та науково-технічному прогресу.

Протягом усього життя людини відбувається її розвиток, але основні зміни цього процесу приходяться на дошкільний вік. На думку відомого педагога Т. Поніманської: «Від інших вікових періодів дошкільне дитинство відрізняється тим, що забезпечує загальний розвиток, який є основою формування творчої особистості» [18].

На наш погляд, однією з найбільш вагомих, недостатньо вирішених проблем формування творчої особистості дитини дошкільного віку є питання її творчого розвитку в родині.

У педагогічних журналах («Дошкільне виховання», «Дошкольное воспитание», «Семья и школа» та ін.) друкуються статті провідних пе-

дагогів та науковців (Г. Годиної, О. Деркач, Л. Загік, О. Михеєвої, З. Наумової, М. Рябухіної, Т. Семененко, А. Степанової, О. Сугак, М. Тимофій, О. Урбанської та ін.), які здійснюють свій внесок у прогресивну педагогічну думку досліджуючи творчість дітей. Чимало уваги приділяється проблемі підвищення педагогічної, культурної та естетичної просвіти батьків, що суттєво вплинуло на виховання і розвиток дітей та їхні взаємовідносини в родині.

У статті «Батьки як вихователі» в журналі «Семья и школа» наводиться приклад виховання дітей у родині. Наголошується, що мета родинного виховання, перш за все, передбачає зміцнення здоров'я дитини, розвиток розумових здібностей, становлення поглядів та переконань, які відповідали б моральним принципам суспільства, формування творчості, відповідальності, почуття товарищескості, доброти, чесності та працьовитості. Важливою умовою успіху виховання, на думку вчених, є те, що батьки повинні володіти знаннями з педагогіки, психології та вміло їх застосовувати у своїх родинних.

Варто зазначити, що дошкільний вік є оптимальним періодом для творчого розвитку та виховання особистості. На думку вчених, у цьому віці дитина не тільки пізнає зовнішні наявні властивості предметів, але й може засвоювати уявлення про загальні зв'язки, які є основою природних явищ, отримує змогу аналізувати певні дії. Тому, слід зауважити, що у формуванні творчої особистості важливого значення набуває розумовий розвиток дитини дошкільного віку. Стосовно цього питання провідний педагог О. Авраменко зазначає: «Можливості дитини у навчанні безмежні, однак, маючи від народження певні задатки, вона може розвинути їх лише у належно організованому середовищі. Дошкільник має багато специфічних якостей, які допомагають йому активно сприймати світ: підвищену здатність до сприйняття, запам'ятовування, збереження інформації, впорядкування і творчого використання матеріалу» [18].

Відомий чеський педагог Я. Коменський наголошує на тому, що родина є основою у навчанні дитини і називає материнську школу ту послідовність і суму знань, яких набуває дитина з рук і вуст матері найціннішими, так як уроки матері без перерви в розкладі і без вихідних і канікул [18].

Перелік близьких дитині людей до яких вона чутлива у процесі виховного впливу виді-

ляє О. Леонт'єв. На його думку дитина в перші роки не сприймає зауважень, умовлянь, порад вихователя, незнайомих людей. Для дитини дошкільного віку авторитетне – «Мама сказала», «Так звелів тато». Немає таких якостей особистості, у формуванні яких не брала б участь родина, дідусь, бабуся, брати та сестри. Дитина бачить приклад, поведінку батьків, їх взаємовідносини, елементи творчого співробітництва, будує свою поведінку на основі наслідування відповідно до своєї статі.

Мета статті – висвітлити проблеми формування творчої особистості дитини дошкільного віку в родині, виокремити та проаналізувати чинники формування творчої особистості.

Засвоєння дитиною надбань людської культури не можна звести до формування окремих знань, умінь і навичок, адже це більш глибокий процес, що разом із розвитком спеціальних здібностей вимагає становлення таких особистісних якостей (самостійність, відповідальність, ініціативність), що характеризують спрямованість особистості, визначають її суб'єкту позицію, вектор особистісної самореалізації у творчості й у житті в цілому (І. Бех, С. Рубінштейн, О. Смирнова, В. Сухомлинський та ін.). Вказуючи на різноплановість й локальність досліджень феномена творчого розвитку дитини, вони зазначають, що це утруднює більш широкий погляд на становлення творчої особистості в контексті органічного зв'язку творчості, виховання й соціалізації як невід'ємних чинників цього процесу (С. Сисоєва).

Науковці справедливо відзначають особливу чутливість дитини-дошкільника до системи педагогічних впливів з боку світу дорослих (І. Бех, Г. Беленька, А. Богуш, Л. Виготський, О. Запорожець, О. Кононко, С. Ладивір, В. Сухомлинський, Т. Піроженко та ін.). З огляду на це тривалий час у практиці вітчизняної дошкільної освіти культивувалося ставлення до дошкільника лише як до об'єкта педагогічного впливу.

Формування творчої особистості дитини старшого дошкільного віку розглядається нами на основі загальних закономірностей, зокрема тих, що стосуються процесу сприйняття довкілля, характеру осмислення інформації про нього, системи ціннісних орієнтацій. Дії педагогічних законів у навчально-виховному процесі визначаються науковцями як педагогічні закономірності, що також мають об'єктивні, суттєві, стійкі та повторювальні зв'язки між структурними компонентами цього процесу і сприяють його

ефективному функціонуванню (С. Гончаренко, О. Кучерявий, П. Підласий, В. Сластьонін, Г. Щука та ін.).

Батьки – головні природні вихователі дитини. Основний чинник у формуванні творчої особистості – це виховний клімат родини. Рідна домівка – не тільки місце проживання, дах над головою, а й родинне вогнище, місце захисту від життєвих негараздів. Батьки є першим суспільним середовищем дитини, а родина – провідним інститутом формування творчої особистості. Батьки першими розкривають маленькій людині предметний світ і надають йому емоційного забарвлення.

Через життя в родині формується ставлення до людей, речей, самого себе, виробляються ідеали та цінності розвиваються творчі здібності. Любов дитини до батьків, дідуся, бабусі, сестер, братів виступає гарантом емоційного благополуччя творчого розвитку. Дитині мало просто того, щоб її любили. Вона потребує підтримки на всіх періодах дитинства.

Глибокий, постійний контакт їх з дитиною – необхідна умова формування у будь-якому віці творчої особистості.

Вислів «діти – копія сім'ї» найбільш точно передає зміст орієнтації дитини на творчість, яка характерна для її родини. В кожній родині свої уявлення про творчість, свої пріоритети і моральні цінності: в одній на високий щабель поставлені доброта, милосердя, гуманність, в інших – навпаки, панує культ жорстокості.

Відомий педагог практик В. Сухомлинський відзначає, що «... сім'я – це повноводна річка, водами якої живиться держава» [14]. У родині шліфуються найтонші грані людини – громадянина, людини – трудівника, людини – культурної особистості, творчої.

А. Макаренко, звертаючись до батьків, наголошує: «Ваша власна поведінка – найголовніша річ. Не думайте, що ви виховуєте дитину лише тоді, коли з нею розмовляєте, повчаєте або караєте. Ви виховуєте її у кожний момент вашого життя» [8].

Проте, сучасна українська родина зосереджена на економічній площині життя. Гроші витісняють з нашого життя усталені цінності. Батьки живуть суєтно, вони переобтяжені буденними справами. Затьмарені економічними проблемами, вони мало спілкуються з дітьми не говорять про те, що вони їх люблять.

Розумна батьківська любов повинна базуватися на взаємній довірі. Ні син, ні доня з ран-

нього дитинства не повинні таїти від батьків найменші хвилювання своєї душі, щоб саме до батьків бігли діти зі своїми радощами, невдачами, із визнанням своєї провини, за порадою, співчуттям, з досягненнями.

Батьки не повинні прагнути задовольнити всі, навіть найменші забаганки і бажання дитини. Це викликає егоїзм що у перспективі може негативно позначитися на стосунках у родині.

Тато, мама, дідусь, бабуся не повинні відштовхувати дитину надмірною суворістю, не викликати страх від спілкування з ними, це може стати однією з причин, відчуження і створити у майбутньому прірву між рідними людьми.

Ніколи не виявляйте байдужості до справ дитини і тоді вона зможе фантазувати творити нове, цікаве.

У своєму дослідженні ми виходимо з того, що структура родини – це склад родини, сукупність взаємостосунків, а також спосіб забезпечення її єдності та функціонування. Не викликає сумніву положення про те, що діти можуть повністю розвивати і виявити творчі здібності, за умови зростання у відповідному соціальному середовищі.

Природно, що гірші умови, в яких виростає дитина, негативно впливають на формування творчої особистості. Дитинство – найважливіший період людського життя, не підготовка до майбутнього життя, а справжнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя.

Вся таємниця родинного життя в тому й полягає, щоб дати дитині можливість самій розвиватися, робити все самій: дорослі не повинні забігати і нічого не робити для зручності й задоволення особистості, а завжди ставитись до дитини з першого дня появи її на світ, як до людини, з повним визнанням її особистості – вважає П. Лесгафт.

Проблема творчості органічно пов'язана з розв'язанням питання про практичне відношення людини до світу: чи є людина пасивним споглядачем подій, що відбуваються навколо неї, або ж є творцем, що цілеспрямовано змінює світ та створює нові об'єктивні умови життя і розвитку. Творчість починається тоді, коли результатів неможливо досягти лише завдяки логіці – це сприяє пошуку нових підходів у розв'язанні поставлених завдань. У процесі творчості особистість отримує додаткові можливості для реалізації своїх сил, здібностей. Найголовніше, що цей процес відбувається з ініціативи дитини.

В родині з монотонністю домашнього побуту дитина відчуває емоційний голод. Діти за самою своєю природою надзвичайно вибагливі до вражень. Їм усе мало, їм хочеться брати участь в різних подіях, справах, радісних хвилюваннях. Вдома повинно бути цікаво. Родина має давати добру поживу дитячій уяві й почуття творчості. Якщо ж вона живе у стані незадоволення, реакція може бути непередбаченою. Дитина починає бити, ломати іграшки, агресивно відноситися до однолітків.

Ми вже відзначали, як багато важать для дитини авторитет дорослої людини її творчий підхід до вирішення складних питань. Як він допомагає формуванню поглядів і переконань, як сприяє становленню її самостійних міркувань. Для них можливість щось робити самостійно особливо важлива. Знать у дітей дошкільного віку, ще обмаль. Та цей недолік компенсується бажанням їх набути. Крім того, батькам завжди можна підібрати такі творчі завдання, для розв'язання яких досить мінімум знань.

Заняття творчістю, доцільно включати до спеціально організованої гри. Дітям потрібні заняття, організовані як гра з невеликою кількістю учасників. І ці заняття повинні проводити самі батьки. Перш за все це читання дитячих книжок, які сприяють організації занять з дітьми творчістю (Аліса в країні чудес, Лікар Айболіт, Маленький принц, Вінні-Пух).

Рідні повинні перечитувати з дітьми добре знайомі дитячі книжки і виділяти в них прийоми, використані для створення казкових і фантастичних ситуацій. Наступний крок – віднаходження винаходів, в основі яких лежить аналогічний прийом (Баба Яга, Горбоконики).

Головне призначення казок і фантастичних пригод при підготовці до творчості – створення умов для набуття вміння виділяти у винаходах прийоми, використані для їх створення. А також тренування здатності знаходити аналогії, без яких неможлива ніяка творчість.

Систематичне читання дитячої художньої літератури дуже важливе для підготовки дітей старшого дошкільного віку до творчої діяльності. Читання дитячої художньої літератури доступне всім членам родини.

Родина – колиска духовного народження дитини. Різноманіття стосунків між її членами, безпосередність почуттів один до одного, велика кількість різних форм виявлення цих почуттів, жива реакція на найдрібніші деталі поведінки дитини – все це створює максимально

сприятливе середовище для творчого формування для нагромадження фактів і спостереження, що перетворюються у нову неповторну особистість.

Родинне виховання, завжди досягає свого повного довершення тоді, коли воно здійснюється у нерозривній єдності з педагогічним впливом дошкільного навчального закладу та громадськості, а основою формування творчої особистості виступає родинна. Родинне виховання повинно духовно збагачувати дитину, формувати її як творчу особистість, впливати на її розвиток, пробуджувати добрі почуття, сприяти виробленню морально-етичних норм співжиття у суспільстві, формувати майбутнього громадянина незалежної держави України.

Як складову частину родинного виховання Г. Ващенко розглядає виховання поваги до батьків і старших. Розлад у родинних взаєминах, на його думку, не тільки заслуговує на осуд. Він підриває педагогічні позиції сім'ї, вкрай негативно впливає на виховання потомства, ускладнює стосунки між батьками та дітьми, сіє ворожнечу між рідними, знецінює високі духовно-моральні вартості, ослаблює міць держави, нації [18].

Дієвим чинником родинного виховання є спільна трудова діяльність батьків і дітей. Дітей слід залучати до родинної праці, вони повинні мати конкретні трудові обов'язки, які відповідають їх віковим можливостям. Така співпраця дітей з батьками має сильніший виховний вплив, ніж словесні повчання і сприяє розвитку творчих здібностей.

Справжнім авторитетом користуються батьки, які сумлінно ставляться до праці, до сімейних обов'язків, активні в громадському житті. Такі батьки уважні до дітей, люблять їх, цікавляться їхніми справами, поважають їх людську гідність, водночас виявляючи до них належну вимогливість.

Родинне виховання розпочинається з любові до дитини. Педагогічно доцільна батьківська любов – це любов до дитини в ім'я її майбутнього, на відміну від любові в ім'я задоволення власних швидкоплинних батьківських почуттів. Сліпа, нерозумна любов деформує у свідомості дітей систему цінностей, породжує утриманство. У дітей формується зневага до праці, не розвивається почуття вдячності, безкорисної любові до батьків та інших членів родини.

На нашу думку, чинниками формування творчої особистості старшого дошкільника ви-

ступають: інноваційний режим роботи дошкільного навчального закладу, що забезпечує здійснення освітнього процесу з орієнтацією на індивідуальні можливості і потреби дитини; новаторська позиція педагогів дошкільного навчального закладу, готових до впровадження технології формування творчої особистості дитини; створення творчого простору занять, породження ситуації успіху, відчуття позитивної взаємозалежності в колективі вихованців, рефлексивно-оцінна діяльність дітей як спосіб особистісного просування в творчій діяльності; взаємозв'язок із родинами вихованців для забезпечення наступності в реалізації завдань формування творчої особистості.

Характеристику закономірностей творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку не можна відокремлювати від чинників, що впливають на становлення і розвиток дитячої творчості. Осмислення чинників у сукупності з названими закономірностями важливе для психолого-педагогічних умов формування творчої особистості старшого дошкільника в родині.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. – К.: Дошкільне виховання, 2012. – № 7. – С. 4-19.
2. Бех І. Виховання особистості: У 2 кн. Навч.-метод. видання. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 / авт. і голов, ред. В. Т. Бусел – К.; Ірпінь: Перун, 2004. – 1425 с.
4. Доронova Т. Взаимодействие дошкольного учреждения с родителями / Т. Доронova // Дошкольное воспитание. – 2004. – № 1. – С. 60-68.
5. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1037 с.
6. Закон України «Про дошкільну освіту» // Освіта України. Ненормативно – правові документи. – К.: Міленіум. 2001. – С. 63-86.
7. Макаренко А. С. Лекції про виховання дітей / А. С. Макаренко / Книга для батьків. – К.: Рад. шк., 1980. – 328 с.
8. Макаренко А. С. Вибрані педагогічні твори // Статті, лекції, виступи. – К.: Радянська школа. – 1947. – 274 с.
9. Психологічний словник / За ред. В. І. Войтка. – К.: Вища школа, 1982. – 215 с.
10. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: У 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.4. – 637 с.
11. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: У 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.5. – 638 с.
12. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1978. – 263 с.
13. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський / Вибр. твори: у 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 1 – С. 425.
14. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: у 2 т. / К. Д. Ушинський. – К.: Рад. школа, 1983. – Т.1. – 488 с.
15. Філософський енциклопедичний словник: близько 1700 статей / В. І. Шинкарук. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
16. Філософський словник / За ред. В. І. Шинкарука. – К.: Голов, ред. УРЕ, 1986. – 800 с.
17. Харламов Н., Крилова С. Філософський словник. Людина і світ / Н. Харламов, С. Крилова. – К.: КНТ, Центр навчальної літератури, 2007. – 264 с.
18. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: навчальний посібник / За заг. ред. З. Н. Борисової. – К.: Вища школа, 2004. – 511 с.

References

1. Bazovyy komponent doshkil'noyi osvity. – K.: Doshkil'ne vykhovannya, 2012. – # 7. – S. 4-19.
2. Bekh I. Vykhovannya osobystosti: U 2 kn. Navch.-metod. vydannya. – K.: Lybid', 2003. – 280 s.
3. Velykyu tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukraïns'koyi movy: 170 000 / avt. i holov, red. V. T. Busel – K.; Irpin': Perun, 2004. – 1425 s.
4. Doronova T. Vzaymodeystvye doshkol'noho uchrezhdenyya s rodytelyamy / T. Doronova // Doshkol'noe vospytanye. – 2004. – # 1. – S. 60-68.
5. Entsyklopediya osvity / Akad. ped. nauk Ukrainy; hol. red. V. H. Kremen'. – K.: Yurinkom Inter, 2008. – 1037 s.
6. Zakon Ukrainy «Pro doshkil'nu osvitu» // Osvita Ukrainy. Nenormatyvno – pravovi dokumenty. – K.: Milenium. 2001. – S. 63-86.
7. Makarenko A. S. Lektsiyi pro vykhovannya ditey / A. S. Makarenko / Knyha dlya bat'kiv. – K.: Rad. shk., 1980. – 328 s.
8. Makarenko A. S. Vybrani pedahohichni tvory // Statti, lektsiyi, vystupy. – K.: Radyans'ka shkola. – 1947. – 274 s.
9. Psykholohichnyy slovnyk / Za red. V. I. Voytka. – K.: Vyshcha shkola, 1982. – 215 s.
10. Sukhomlyns'kyy V. O. Vybrani tvory: U 5 t. / V. O. Sukhomlyns'kyy. – K.: Rad. shkola, 1977. – T.4. – 637 s.
11. Sukhomlyns'kyy V. O. Vybrani tvory: U 5 t. / V. O. Sukhomlyns'kyy. – K.: Rad. shkola, 1977. – T.5. – 638 s.
12. Sukhomlyns'kyy V. O. Bat'kivs'ka pedahohika / V. O. Sukhomlyns'kyy. – K.: Rad. shkola, 1978. – 263 s.
13. Sukhomlyns'kyy V. O. Metodyka vykhovannya kolektyvu / V. O. Sukhomlyns'kyy / Vybr. tvory: u 5 t. – K.: Rad. shkola, 1976. – T. 1 – S. 425.
14. Ushyns'kyy K. D. Vybrani pedahohichni tvory: u 2 t. / K. D. Ushyns'kyy. – K.: Rad. shkola, 1983. – T.1. – 488 s.
15. Filosofs'kyy entsyklopedychnyy slovnyk: blyz'ko 1700 statey / V. I. Shynkaruk. – K.: Abrys, 2002. – 742 s.
16. Filosofs'kyy slovnyk / Za red. V. I. Shynkaruka. – K.: Holov, red. URE, 1986. – 800 s.
17. Kharlamov N., Krylova S. Filosofs'kyy slovnyk. Lyudyna i svit / N. Kharlamov, S. Krylova. – K.: KNT, Tsentr navchal'noyi literatury, 2007. – 264 s.
18. Khrestomatiya z istoriyi doshkil'noyi pedahohiky: navchal'nyy posibnyk / Za zah. red. Z. N. Borysovoyi. – K.: Vyshcha shkola, 2004. – 511 s.

Соколовская А.С.

СЕМЬЯ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ РЕБЕНКА СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В статье освещаются теоретические основы формирования творческой личности ребенка дошкольного возраста, выделяются факторы формирования творческой личности. Рассматриваются проблемы формирования творческой личности ребенка дошкольного возраста. Раскрывает-

ся роль родственныхников в формировании личности ребенка дошкольного возраста. Указывается на связь с такими качествами личности как выдумка, оригинальность, инициативность, работоспособность, творчество. Анализируются факторы внешней среды, которые могут влиять как положительно так и отрицательно на развитие личности. Отдельно рассматриваются факторы семейной среды, обуславливающие развитие творчества детей. Подчеркивается точка зрения отечественных ученых, которые считают основным условием формирования личности создание условий в семье. Отдельно рассматриваются факторы семейной среды обуславливающие высокие показатели творчества.

Ключевые слова: семья, факторы, формирования, творчество, творческая личность, ребенок старшего дошкольного возраста.

Sokolovska A. S.

THE FAMILY AS A FACTOR IN THE FORMATION CREATIVE OLDER THE CHILD OF PRESCHOOL AGE

The article elucidates the theoretical basis for the formation of the creative person of the child of preschool age, factors of formation of the creative person are allocated. The problems of formation of the creative person of the child of preschool age are considered. The role of relatives in shaping the personality of a child of preschool age is disclosed. It indicates the connection with such personal qualities as fiction, originality, initiative, efficiency, creativity. Factors of the external environment, which can influence, are analysed, as it is positive and negative on the development of the personality. Separately the factors of the family environment causing the development of the creativity of children are considered. The point of view of domestic scientists who consider the main condition of formation of the personality creation of conditions in a family is emphasized. The factors of the family environment, which determine the high rates of creativity, are considered separately.

Keywords: family factors, formation, creativity, creative person, a child under school age.

Стаття надійшла до редколегії 01.05.2017

УДК 372.878

Оксана СТІХАР

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри музичного мистецтва

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

e-mail: oksana@strikhar.com.ua

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАЦІЇ

У даній статті досліджено організаційно-педагогічні умови формування основ патріотичного виховання у студентів на засадах інтеграції. Досліджено, що для виявлення організаційно-педагогічних умов, необхідних для формування основ патріотичного виховання у студентів, крім всебічного аналізу феномена, потрібно виявити системо утворюючі якості у їх структурі, детермінанти їх розвитку, необхідне з'ясування того, що вже напрацьовано по цій проблемі в сфері загальної й спеціальної музичної освіти. Проаналізовано, що організаційно-педагогічні умови формування патріотичного виховання студентів засобами музичного мистецтва повинні підкорятися зазначеній логіці: від теоретичних знань про сутність музичних знань – до розробки зовнішніх обставин їх розвитку.

Ключові слова: патріотичне, виховання, студент, музика, мистецтво, умови, освіта.

У руслі нової освітньої стратегії, коли одним із найважливіших визнається виховання у студентів національно-патріотичної самосвідомості та створення умов для саморозвитку та творчої самореалізації особистості, змінилося відношення до підготовки вчителя до майбутньої професійної діяльності. У суспільній свідомості починає формуватися розуміння того, що

без національно-патріотичного виховання молоді неможливо збереження й множення інтелектуального і творчого потенціалу країни.

Аналіз філософських, психолого-педагогічних, музично-педагогічних, музикознавчих наукових праць переконує, що проблема організаційно-педагогічних умов формування основ патріотичного виховання у студентів на засадах інте-